

DEĞİŞEN DÜNYA DÜZENİ IŞIĞINDA JAPONYA VE GÜNEY KORE’NİN 21. YÜZYILDAKİ JEOPOLİTİK VİZYONLARI VE DIŞ POLİTİKALARI

PROF. DR. SELÇUK ESENBEL

BOĞAZIÇI ÜNİVERSİTESİ-TÜSİAD DIŞ POLİTİKA FORUMU
ARAŞTIRMA RAPORU

DPF 2018- AR 02

**DEĞİŞEN DÜNYA DÜZENİ IŞIĞINDA
JAPONYA VE GÜNEY KORE’NİN
21. YÜZYILDAKİ JEOPOLİTİK VİZYONLARI
VE DIŞ POLİTİKALARI**

Prof. Dr. Selçuk Esenbel

Boğaziçi Üniversitesi

Tarih Bölümü

BOĞAZİÇİ ÜNİVERSİTESİ - TÜSİAD

DIŞ POLİTİKA FORUMU

Araştırma Raporu

DPF 2018-AR 02

Yazar Hakkında

Prof. Dr. Selçuk Esenbel, Boğaziçi Üniversitesi Asya Çalışmaları Merkezi akademik koordinatörüdür. Lisans eğitimini George Washington Üniversitesi'nde, yüksek lisans eğitimini Georgetown Üniversitesi'nde Japon dili ve dilbilimi alanında, doktora eğitimini ise Columbia Üniversitesi'nde Japonya tarihi alanında tamamlamıştır. 1982 yılından itibaren Boğaziçi Üniversitesi Tarih Bölümü'nde Japonya ve Uzakdoğu tarihi dersleri vermektedir. Bunun yanı sıra Boğaziçi Üniversitesi'nde Japonca, Çince ve Korece dil programlarını kurmuş ve yönetmiştir. 2009 yılından itibaren Asya Çalışmaları Merkezi Müdürlüğü ve Şanghay Üniversitesi işbirliği ile kurulan Boğaziçi Üniversitesi Konfüçyus Enstitüsü Direktörlüğü görevlerinde bulunan Esenbel'in araştırmaları, modern Japonya tarihi, Japon köy tarihi ve köylü isyanları, Osmanlı/Türk-Japon ilişkileri, Japonya-Türkiye modernleşme karşılaştırmaları, Japon Pan-Asyacılığı ve Pan-İslam dünyası ilişkileri gibi konuları içermektedir. Japon İmparatoru Yükselen Güneş Nişanı, Japonya Dışişleri Bakanı Özel Ödülü ve Japon Vakfı Japonya Çalışmaları Özel Ödülü almış olan Esenbel'in makaleleri; The American Historical Review, Bulletin of the School of Oriental and African Studies gibi etkin uluslararası dergilerde yayımlanmıştır. Prof. Esenbel'in İngilizce, Türkçe ve Japonca dillerinde basılan yayınları arasında şunlar yer almaktadır: "Japan, Turkey and the World of Islam"; "American Turkish Encounters Politics and Culture 1830-1989"; "Hilal ve Güneş: İstanbul'da Üç Japon: Yamada Torajirö, Itoh Chuta, Otani Kozui"; "The Rising Sun and the Turkish Crescent: New Perspectives on Japanese-Turkish Relations" (Inaba Chiharu ile); "Çağdaş Japonya'ya Türkiye'den Bakışlar" (Murat Demircioğlu ile); "Even the Gods Rebel: Peasants of Takaino and the 1871 Nakano Uprising".

İçindekiler

Executive Summary	5
A. <u>Giriş</u>	7
B. <u>Japonya'nın 21. Yüzyıldaki Jeopolitik Vizyonu ve Dış Politikası</u>	8
1. Japonya'nın Tarihsel Gelişimi	8
2. Batı ile İşbirliğine Dayalı Modernleşme Modeli	8
3. Japonya'nın Batı ile İşbirliğine Dayalı Jeopolitik Görüşü ve Dış Politikası	9
4. Japonya'nın Alternatif Jeopolitik Görüşü: Dış Politikada Batı Karşıtlığı ve Asyacılık	9
5. Japonya'nın Batı Dünyası ile İlişkisi	10
5.1. İkinci Dünya Savaşı sonrası ABD reformları ve Japonya-ABD Güvenlik Anlaşması	10
5.2. Japonya Ekonomisi ve Dünya Ticaret İlişkileri	10
6. Japonya'nın Jeostratejik Gelecek Öngörüsü	11
7. Küresel Dönüşümler ve Yeni Japon Dış Politikası	11
8. Japonya ve Rusya İlişkileri	12
9. Japon Jeostratejisinde Orta Asya - İç Asya Türki/Müslüman halkların mücadelesinin desteklenmesi	12
10. Japon Dış Politikasının Üç Temel Direği	13
10.1. Japonya-ABD İttifakının Güçlendirilmesi	13
10.2. Doğu Asya Ülkeleri ile İlişkilerin Artırılması	14
10.3. Ekonomik Diplomasinin Teşviki ile Japon Ekonomisinin Büyümesinin Sağlanması	15
10.3.1. Trans-Pasifik Ortaklık Anlaşması (TPP) ve Trans-Pasifik Ortaklığı İçin Kapsamlı ve Aşamalı Anlaşma (TPP-11)	15
10.3.2. Bölgesel ve Bölgeler Arası Serbest Ticaret Anlaşmaları	15
C. <u>Güney Kore'nin 21. Yüzyıldaki Jeopolitik Vizyonu ve Dış Politikası</u>	17
1. Güney Kore'nin Tarihsel Gelişimi	17
2. Güney Kore'nin Jeostratejik Öngörüsü	18
3. Güney Kore - Çin Halk Cumhuriyeti İlişkileri	19
4. Güney Kore - Rusya İlişkileri	19
D. <u>Orta Vadede Doğu Asya</u>	21
1. Uluslararası Düzenin Orta Vadede Değişimi	21
2. Doğu Asya Güvenliğinin Gittikçe Artan Sorunları	21
2.1. Çin'in Artan Askeri Gücü	21
2.2. Kuzey Kore Tehdidi	21
E. <u>Sonuç</u>	23
Kaynakça	24

Executive Summary

Geopolitical vision and foreign policy of Japan and South Korea (Republic of Korea) are striving to adapt to the changing global order through an enhancement of their strong ties to the United States and the “West” that have Cold War origins. Both countries are also developing regional collaboration channels with their neighbors in East Asia, China and Russia as well as in South East Asia (ASEAN member countries) and recently in India. Japan and South Korea have ascribed critical importance in military and economic terms to the continuation of the dominant position of the United States in the changing global order within the multi-polar world that is being challenged by the “rise” of China and by the recuperation of Putin’s Russia as a global player. Both Japan and South Korea’s geo-political vision and foreign policy give a central importance to the United States as major ally for the military defense of their countries and of the region as a whole. Japan sees the continuation of US leadership as necessary for not only regional defense but also global stability and establishes -partnerships with the regimes that share similar values and strategic interests against Russia and China. Japan holds a significant position as a member of G7 with a highly educated 125 million people and the third largest economy of the world which was fostered by advanced science and technology. By this means, Japan has achieved a strong export economy and a place within the high income bracket (41,000 \$ per capita) of developed societies.

In a similar vein, South Korea has shown a remarkable progress in achieving economic growth, a highly educated population, an advanced science & technology model and an export oriented economy through contracting the largest number of “free-trade” agreements. Thus South Korea is recognized to be one of the comparable developed and high income countries of the world with (26,000 \$ per capita).

On the other hand, Japan and South Korea face challenges of potential destabilization in East Asia due to an unfinished war (Korean War 1951-1953) that involved a conflict between the United States and the allied UN forces against the Soviet Union and the PRC during the Cold War. Both Japan and South Korea are considering North Korea as a major threat due to its program of nuclear armament and ballistic missile tests. The Second World War has also not “finished” between Japan and Russia as no peace treaty has been signed to date between the two countries after the USSR/presently Russia continues to occupy the Northern Islands known also as the Kurile islands in North Asia.

Currently, the increasingly threatening activities of the PRC which is trying to expand its sovereignty in the China Sea and Pacific Ocean have resulted in multiple contestations with Japan, the Philippines and Vietnam. Japan and South Korea also face continued disputes among themselves, which is a legacy of Japan’s imperialist past in East Asia - Despite the fact that the US and Japan were once enemies during the Second World War and fought a vicious war in the Pacific, Japan’s foreign policy today places central importance on the strengthening of the Japan-US Security Treaty of the Cold War, which had been signed in 1952 after Japan’s defeat in the Second World War. Japanese geopolitical strategy and foreign policy consider the alliance with the US as their major defense alliance against China and North Korea. Both Japan and South Korea ascribe central importance to their relationship with the United States as staunch allies in mutual defense and security

Japan and South Korea are also increasing their financial support to -their military collaboration with the US as the major defense line against China and North Korea, and possibly Russia. Japan has also

aimed to increase its own military industrial capacity by either a revision of Article 9 in the constitution that bans the use of military force (an unlikely prospect in the near future) or a suitable “reinterpretation” that will enable to increase Japan’s Self Defense Forces’ military capacity.

On the other hand, Japan and South Korea use their strong economic and commercial relations as an asset to form “strategic partnerships” with China and Russia and keep a “balance of power” in order to ensure stability in East Asia. Japan and South Korea do strive to continue a working relationship and dialogue with China in order to diffuse the direct involvement of the US and Russia in a regional power struggle to dominate East Asia through “proxy” wars like in the Middle East. Japan and South Korea uphold geopolitical visions and foreign policy principles as regional powers in East Asia and South East Asia. Furthermore, Japan’s 21st century geopolitical vision is working toward a Southern Alliance of countries in the “Free and Open Indo-Pacific Oceans” security and free trade zone that will include Japan, South Korea, Australia, New Zealand, ASEAN countries, India and the United States. The new Indo-Pacific countries alliance is based on the rule of law, democratic values, as well as mutual military and security collaboration. The Japanese diplomatic circles have expressed the view that the UK will most likely become part of this new Indo-Pacific free zone and that Turkey should also join this new transcontinental alliance. Japan and recently South Korea’s foreign policy and geopolitical vision have also developed strong interest in increasing relations and investments in Central Asian independent republics as a competitive policy with the One Belt-One Road strategy of China.

A. Giriş

Bugün, Japonya ve Güney Kore, ABD'nin dünya düzeni içindeki hakim konumu bakımından, hem askeri, hem de ekonomik açıdan kilit önem taşımaktadır. Bu iki Doğu Asya ülkesi, ABD'nin yurt dışındaki en büyük askeri gücünü bulundurduğu bölgeler olmaları bakımından da ABD merkezli savunma sisteminde kritik noktalarda durmaktadır. ABD, Kore Savaşı'ndan bu yana en büyük askeri mevcudiyetini 61,000 askeri personeli ile Japonya'da bulundurmaktadır. ABD, 2014 yılından itibaren Japonya'nın savunması için yılda 5.5 milyar dolar askeri bütçe harcamaktadır. Japon devleti de buna ek olarak 4 milyar dolar harcamaktadır. ABD, Güney Kore'de ise 28,000 askeri personel bulundurmakta ve savunma masraflarını ABD ve Kore eşit şekilde (940'ar milyon dolarlık bütçelerle) karşılamaktadırlar (Brook, 2018).

Dünya'nın en büyük ekonomisine sahip olan ABD'nin dış ticaretinde Doğu Asya, Avrupa'nın önünde gelmektedir. ABD'nin 2017 dış ticaret rakamlarına göre ilk defa Kanada'nın önüne geçen Çin, 600 milyar dolar ile birinci sıradadır. Çin'i, Kanada (500 milyar dolar), Meksika (500 milyar dolar), Japonya (200 milyar dolar), Güney Kore (100 milyar dolar), Almanya (100 milyar dolar), Birleşik Krallık (100 milyar dolar), Fransa, Hindistan ve İtalya takip etmektedir (Roberts, 2018). Dolayısıyla, Japonya ve Güney Kore'nin jeostratejisi ve dış politikası ABD merkezli dünya düzeninin bugün yaşadığı dönüşüm ve belirsizlik açısından da başat bir rol oynamaktadır.

B. Japonya'nın 21. Yüzyıldaki Jeopolitik Vizyonu ve Dış Politikası

1. Japonya'nın Tarihsel Gelişimi

Japonya, dünyada üçüncü sırada bulunan ekonomisi, yüksek eğitilmiş 125 milyonluk nüfusu, sanayi, bilim ve teknoloji üretiminde ileri düzeye erişmiş konumu ve gelişmiş toplumsal yaşamı ile bir G7 üyesidir ve dünya ülkeleri arasında önemli bir pozisyona sahiptir.

Modern Japonya'nın ekonomik gelişimi, Doğu Asya ve Güney Doğu Asya'nın ekonomik tarihinde sanayi ve modern teknolojiye dayalı üretimin başlamasını sağlamıştır. Bugün, Japonya'nın 1978'den sonra yükselen Çin ile kurmuş olduğu ticari ilişkiler, son zamanlarda patlak veren siyasi sorunlara rağmen her iki ülke açısından da hala önemini korumaktadır.

Japonya'nın; Güney Kore, Tayvan ve Avustralya ile uzun süredir geliştirdiği ekonomik ilişkilerin derinliği ve çok katmanlılığı da bu coğrafyanın bölgeselleşme dönüşümünü güçlendiren bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır.

1930'lardan itibaren ABD, İngiltere ve Almanya ile paralel şekilde kendi teknolojisini geliştiren Japonya'nın, başlıca ithalat ve ihracat kaynağı ABD'nin büyük pazar ekonomisi olmuştur. Japonya, 20. yüzyılın başından itibaren dünya pazarlarına yönelik modern teknolojiye dayalı bir ihracat ekonomisi kurmuş; hem yakın coğrafyası içindeki Çin ve Güney Doğu Asya'ya, hem de Pasifik Okyanusu'nun diğer tarafındaki büyük ABD pazarına yönelik üretimde bulunmuştur. Japonya, II. Dünya Savaşı'ndan önce ABD'nin büyük pazarına tekstil, ipek iplik, çay, oyuncak, bisiklet gibi mallar ihraç ederken, savaştaki yenilgisinden sonra ABD pazarına yaptığı "ucuz eşya" ihracatıyla ekonomik bakımdan tekrar canlanmış, 1970'lerden itibaren demir-çelik, otomotiv sanayi ve ileri teknoloji ile üretilen ürünlerini gene en başta ABD pazarı için üretmeye başlamıştır.

Öte yandan, Japonya ve Çin Halk Cumhuriyeti'nin resmi ilişkilerinin başlaması ve Japonya'nın 1978'den itibaren modernleşme ve dışa açılma siyaseti güden Çin'e sermaye ve teknoloji aktarımı yapmasıyla birlikte Çin de dünyanın üretim merkezi karakterine bürünerek hızla büyümüştür. 2015 yılından itibaren Japonya'nın Çin'e doğrudan yabancı yatırımı yıllık 8-10 milyar dolar civarına ulaşmıştır. Aynı dönemde Japonya'nın ABD'ye yatırımı yıllık 39-40 milyar dolar civarındadır ve Japon ekonomisi açısından dışa yapılan yatırımlarda en büyük payı oluşturmaktadır. Yine 2017-2018 yılları sırasında Japonya'nın İngiltere ve ASEAN ülkelerine yatırımı da artış göstermektedir. Bugün, Japonya'nın dış ticareti açısından Çin ve ABD'nin en önemli iki ülke olduğunu söyleyebiliriz (Statistical Portal, 2017).

2. Batı ile İşbirliğine Dayalı Modernleşme Modeli

Ondokuzuncu yüzyılda, Batılı devletlerin 1858'de empoze ettiği kapitülasyon anlaşmaları ile uluslararası ilişkiler dünyasına hızla giren Japonya, 1868'de Meiji Restorasyonu olarak bilinen radikal rejim değişikliği ile hem eski geleneksel devletin ruhani geleneğini temsil eden Japon İmparatorluk hanedanını, hem de ülkenin askeri hükümdarı olan Tokugawa Şoğunlarının yönettiği samuray askeri sınıf iktidarının (1600-1867) feodal hukuk ve töreye dayalı dış dünyaya kapalılık siyasetini kaldırmıştır. Meiji rejiminin kurulmasıyla yönetime gelen genç reformistler, Batı uygarlığını temel bir ölçüt olarak kabul

etmiş ve özellikle İngiltere'yi örnek alarak sanayileşme ve modernleşme politikaları gütmüşlerdir. Bu sayede Japonya, dünya kamuoyunda Uzak Doğu'nun yükselen yıldızı olarak tanınır hale gelmiştir.

Yirminci yüzyılın başına gelindiğinde, Meiji Japonya'sı, sanayi ve eğitim reformlarına hız vermenin yanı sıra, 1889 Meşrutiyet Anayasası ile Avrupa hukukunun adaptasyonunu da gerçekleştirmiş ve zaman içinde daha geniş kitlelerin siyasi katılımını sağlamıştır. Böylece, bugüne kadar devam eden iki meclisli parlamenter demokrasi düzenine geçilmiştir. Japonya'nın çok partili seçim sistemi, dünyada liberal demokrasinin krizden geçtiği 1930'lu ve 1940'lı yıllarda yaşadığı çöküşün dışında, II. Dünya Savaşı'ndan sonra tekrar canlandırılmış ve bugüne kadar gelmiştir.

Batı uygarlığının hızla benimsenmesine dayanan Japon reformları, İngiltere tipi modern bir imparatorluk modeli çerçevesi içinde Doğu Asya'da bir imparatorluk kurarken, bir yandan da devlet başkanı olan imparatorluk hanedanına sadakate dayalı bir millî kimlik/ulus-devlet yapısının inşasına yol açmıştır.

3. Japonya'nın Batı ile İşbirliğine Dayalı Jeopolitik Görüşü ve Dış Politikası

Modern Japonya'nın temel jeopolitik yaklaşımında, Japonya'nın devlet menfaatinin ve içinde bulunduğu bölgenin istikrarının ancak Batı'nın en güçlü ülkesi ile işbirliği halinde hareket etmekle sağlanacağı görüşü baskındır. 1868 yılından itibaren, çoğu Japon hükümeti, Japonya'nın gerçek bağımsızlığının, reformlar yoluyla Batı dünyasına ayak uydurmak ve Batı hukukuna dayalı uluslararası düzen içinde faaliyet göstermek ile elde edilebileceği görüşünü benimsemiştir.

Meiji yönetimleri, Batı dünyasının lideri olan Büyük Britanya ile işbirliğini sürdürmeye özen göstermiş, İngiltere ile özellikle Rusya'ya karşı işbirliğini pekiştirmiş ve nihayet 1858 kapitülasyonlarını İngiltere'nin de desteği ile 1894 yılında kaldırmışlardır. Böylelikle, Osmanlı Türkiye'si, İran ve Çin gibi Batı dünyası dışındaki Doğulu devletler arasında sadece Japonya hukuken Batılı devletler ile eşit olarak kabul edilmeye başlanmıştır. Meiji yönetiminin başarılı diplomatik girişiyle 1902 yılında imzalanan İngiltere-Japonya İttifakı, iki imparatorluğun Asya'da Rusya'ya karşı işbirliğinin temelini oluşturmuştur.

Japonya, 1902-1922 yılları arasında süren İngiltere-Japonya ittifakı sayesinde, Batı yönelimli dış politikasını taçlandırmıştır. Birinci Dünya Savaşı'na İngiltere'nin müttefiki olarak giren Japonya Almanya'ya savaş ilan etmişse de, 1890 yılında batan Ertuğrul Fırkateyni deniz faciasından ötürü Osmanlı devleti ile gelişen özel dostluğunu gözetmiş ve Osmanlı İmparatorluğu'na savaş ilan etmemiştir.

4. Japonya'nın Alternatif Jeopolitik Görüşü: Dış Politikada Batı Karşıtlığı ve Asyacılık

1920'lerde, ABD'nin Asya-Pasifik bölgesinde yükselen ekonomik ve askeri bir güç olması sonucunda Japonya ve ABD arasındaki rekabet hızlanmış, Birinci Dünya Savaşı'ndan yorgun çıkan İngiltere'nin Japonya ile kurmuş oldukları ittifakı tek taraflı feshetmesiyle de Japonya dünya siyasetinde yalnızlaşmıştır. Peşinden, 1930'larda yaşanan Büyük Bunalım'ın tesiri altında dünya ticaretinin çökmesiyle birlikte, Japonya aşırı milliyetçi ve militarist siyasi akımların etkisi altına girmiş ve Batı dünyası ile kurmuş olduğu pragmatik ve uyumlu ilişkiyi kaybetmiştir. 1938 yılında ise Nazi Almanyası ve Faşist İtalya ile imzaladığı paktlar yoluyla II. Dünya Savaşı'na girmiştir. Güney Doğu Asya'da İngiltere, Fransa ve Hollanda'nın sömürge topraklarını işgal eden Japonya, bugünkü Malezya, Endonezya, Filipinler ve Hong Kong ile daha önceden imparatorluğuna kattığı Tayvan, Kore, Kuzey ve Çin Denizi sahil bölgeleri ve

Kuzeydoğu Çin'in Mançurya bölgesini de hakimiyeti altına alarak Asya'nın en güçlü imparatorluğu haline gelmiştir. 1930'lardan itibaren İngiltere ve ABD ile özellikle Çin'de işgal ettiği topraklardan dolayı sürekli çatışma içine giren Japonya, yükselen ultra-milliyetçi ve militarist unsurların da etkisiyle Asyacılık akımının etkisi altına girmiş, Batı-karşıtlığı ve Batı imparatorluklarına meydan okuyan politikalar ilk defa önem kazanmıştır.

1941-1945 yılları arasında ABD, Çin, İngiltere, Fransa ve Hollanda ile topyekun savaşa tutuşmasının ardından ABD'nin Hiroşima ve Nagazaki'ye attığı atom bombaları ile büyük bir yenilgi yaşamış ve teslim olmuştur. Japonya'nın Asyacı dış politikası da bu hezimet ile sona ermiştir. Ancak, bugün de Japon hükümetleri ve özellikle de Japon dışişleri örgütü eski Asyacı politikanın ilgi alanında olan İç Asya, Orta Asya ve Kafkaslar ile özel ilişkilerini devam ettirmeye gayret ederler. Nitekim, Çin Halk Cumhuriyeti'nin son dönemlerde kendi dış politikası ve dış ekonomik/ticari ilişkilerini birlikte tanımladığı "Tek Kuşak Tek Yol" (OBOR- One Belt-One Road) projesi kapsamında, Japonya Başbakanı Abe de, aynı İpek Yolu coğrafyası üzerindeki ülkelere 3 trilyon Yen (8,7 milyar dolar) bütçe aktaracağı ve alt yapı yatırımlarını destekleyeceği konusunda söz vermiştir (Japan Times, 2015; Dadabaev, 2015).

5. Japonya'nın Batı Dünyası ile İlişkisi

5.1. İkinci Dünya Savaşı Sonrasında ABD'nin Yönlendirdiği Reformlar ve Japonya-ABD Güvenlik Anlaşması

ABD'nin işgal yönetimi, 1945-1952 yılları arasında Japonya'nın anayasasını, devlet kurumlarını, eğitim sistemini, toprak mülkiyetini ve hukuk düzenini tıpkı Batı Almanya örneğindeki gibi demokratik değerlere uygun bir şekilde radikal reformlardan geçirmiş, anayasasına koydurduğu 9. Madde ile de Japonya'nın uluslararası ilişkilerde sorunları çözmek için savaş ilan etmesini ve askeri güce sahip olmasını yasaklamıştır. 1952 yılında imzalanan ABD-Japonya Güvenlik Anlaşması da ABD'nin Japonya'da bir askeri güç konuşlandırmasını ve Japonya'ya bir saldırı olması halinde ülke savunmasının tüm sorumluluğunu bu gücün üstlenmesini öngörmüştür. Kore Savaşı yıllarında ABD'nin desteği ile canlandırılan ve iç güvenlikle kullanılması için kurulan Japonya Öz savunma Güçleri de (Self-Defense Forces) 1980'lerden itibaren Birleşmiş Milletler Barış Gücü içinde yer almaktadır. Japonya'nın güvenliğini sağlayan Öz savunma Güçleri'nin ABD ile Hint Okyanusu ve Pasifik Okyanusu'ndaki askeri işbirliği giderek önem kazanmaktadır. Bu bakımdan, 1952'den itibaren çeşitli anlaşmalar ile pekiştirilen Japonya-ABD Güvenlik Anlaşması, Japonya dış politikasının temel direğidir. Japonya'nın Batı dünyası ile olan ilişkileri, ABD ile stratejik ortaklığının yanı sıra, hem AB ülkeleriyle, hem de Asya-Pasifik bölgesinde yer alan Avustralya ve Yeni Zelanda ile yakın ekonomik ve askeri ilişkileri de kapsamaktadır.

Sonuç olarak, Meiji döneminden itibaren Japonya'nın en önemli müttefiki olan İngiltere'nin yerini, II. Dünya Savaşı kesintisinden sonra Batı'nın dünya lideri olan ABD almıştır.

5.2. Japonya Ekonomisi ve Dünya Ticaret İlişkileri

Meiji devrinden bugüne kadar, Japonya açısından dış ticarete en önemli hedef, ileri teknolojiye dayalı güçlü bir ihracat ekonomisinin geliştirilmesi ve yoksun olduğu doğal kaynakların ithalinin istikrarlı bir şekilde sağlanmasıdır. Japonya'da sanayi üretimini ve dış ticareti yürüten Mitsubishi ve Mitsui gibi

büyük özel şirketlerin başlıca görevi de, bu doğrultuda üretim yapmak ve Japonya'nın ihtiyaç duyduğu doğal kaynakların ithal edilebilmesi için gerekli olan maddi kaynağı yaratmaktır.

Japonya'nın dış ekonomik ilişkileri de bu temele dayanmakta olup, dış politikasında ABD ve Çin'e ağırlık vermesini gerektirmektedir. Dünyanın üçüncü büyük ekonomisine sahip olan Japonya'nın 2016 yılındaki gayri safi yurtiçi hasılası 5 trilyon dolar, ihracatı 688 milyar dolar, ithalatı 575 milyar dolar, kişi başına düşen milli geliri ise 43,000 dolardır. Japonya'nın ekonomik ilişkilerinde ABD ve Çin eşit ölçüde en yüksek ihracat paylarına sahiptir. Japonya'nın 2016 yılındaki toplam ihracatı 688 milyar dolar olup; bu ihracatın %19'u ABD'ye, %19'u ise Çin'e yapılmıştır. Yine 2016 yılında toplam ithalatı 575 milyar dolar olan Japonya'nın ithalat hacminde Çin %26, ABD ise %11'lik oranlara sahiptir. Japon ithalat hacminde Çin ve ABD'yi; Güney Kore, Tayvan, Hong Kong, diğer Güney Doğu Asya ülkeleri ve AB ülkeleri takip etmektedir (Observation of Economic Complexity, 2017).

6. Japonya'nın Jeostratejik Gelecek Öngörüsü

Soğuk Savaş'ın 1989'da bitişiyle birlikte ABD'nin elde etmiş olduğu dünya liderliği pozisyonunun son yıllarda maruz kaldığı aşınma, çok-kutuplu bir dünya düzeninin ortaya çıkacağını ve böyle bir düzenin yol açabileceği türlü belirsizlikleri gündeme getirmektedir. Çin ve Hindistan'ın yükselişi, güçler arasındaki dengeyi değiştirmektedir. Dünya ekonomisi artık Atlantik havzasından Asya-Pasifik Bölgesi'ne; Çin, Hindistan, Güney Kore, Güney Doğu Asya ve ASEAN ülkelerine (örneğin, Malezya, Endonezya, Tayland) kaymaktadır. Yükselen Asya, gelecekte dünya ekonomisinde daha da belirleyici bir rol oynayacaktır. Sadece ulus-devletlerin ve toplumların değil, uluslararası STK'ların ve çok-uluslu şirketlerin de dünya ekonomisinde etkili ve belirleyici aktörler olacakları bir geleceğe doğru gidilmektedir.

Uluslararası devlet-dışı aktörler arasında bulunan terör bağlantılı örgütler, statükonun kaba güç ile değiştirilmesine ve uluslararası düzenin istikrarsızlaşmasına doğrudan yol açabilecek eylemlilikler içindedir. Bu noktada, balistik füzeler gibi yüksek imha gücü olan silahların terörist örgütler tarafından kullanılması büyük bir tehdittir. Dünya, bu bakımdan, kural ve hukukun geçersizleştiği "gri" renklere bürünmektedir (Japan Ministry of Foreign Affairs, 2017: 2-6).

7. Küresel Dönüşümler ve Yeni Japon Dış Politikası:

Japonya'da Liberal Demokratik Parti'nin 1952'den beri sürekli seçim kazanmasıyla süregelen uzun soluklu iktidarına bir mercek tutarsak, 2006 yılında seçilen Başbakan Shinzo Abe, eski liderlere nazaran daha ön-alıcı bir dış politika izlemektedir. Başbakan Abe'nin kurduğu hükümet, Doğu Asya'daki bölgesel tehditler ve istikrarsızlık gözönüne alındığında, mevcut pasifist anayasanın revize edilmesinin ve askeri sanayinin geliştirilmesinin isabetli olacağını öne sürmektedir.

Japonya'ya göre ABD, 11 Eylül'de yaşadığı saldırıdan sonra askeri ve siyasi politikalarını hızla değiştirmiş; Afganistan, Irak, Libya ve en son Suriye'de askeri müdahalelere girişmiş; Doğu Asya ve Asya Pasifik bölgesinin güvenlik meselelerini ise ihmal etmeye başlamıştır. Japonya'nın bu dönemde gittikçe ön-alıcı bir dış politika yürüterek, daha özerk bir duruş sergilediği gözlemlenmektedir.

Bugünkü Japon dış politikası, değişen dünya ortamında, dünya barışı adına etkin adımlar atmaya amaçlamaktadır. Üzerinde durulan yeni strateji, "Özgür ve Açık Hint-Pasifik Stratejisi" olarak tanımlanmakta, Hint Okyanusu ve Pasifik Okyanusu'nda kurulacak ekonomik, stratejik ve askeri

işbirliklerinin dünya düzenine katkı sağlayacağını öngörmektedir (Japan Ministry of Foreign Affairs, 2017: 7-13).

8. Japonya ve Rusya İlişkileri

Meiji devrinden beri Japonya Rusya'yı jeostratejik düşüncesinde baş hasmı olarak tanımlamıştır. Japonya'nın İngiltere ile 1902'de kurduğu ikili ittifak, aslında zımnen Rusya'nın Asya kıtasında Orta Asya'yı ele geçirerek yayılması, Trans-Sibiry demiryolunun inşası ile Pasifik Okyanusu kıyılarına ulaşması ve bir Uzak Doğu/Kuzey Asya imparatorluğu haline gelmesi ihtimaline karşı bir tedbir olarak oluşturulmuştur. Nitekim, İngiltere, her ne kadar 1904-1905 Rus-Japon Savaşı sırasında tarafsızlığını açıklamış olsa da, gerek Japon donanmasının eğitiminde gerekli finans kaynaklarını sağlaması, gerekse İngiliz Deniz Kuvvetleri'nin savaş sırasında Japonya'ya istihbarat sağlamasıyla, savaşın arka planında önemli roller üstlenmiştir.

İkinci Dünya Savaşı'nda karşı kamplarda bulunan Japonya ve Sovyetler Birliği, savaş sırasında karşılıklı bir çatışmadan kaçınmışlardır. Ancak Stalin, Almanya'nın teslim olmasından sonra, Şubat 1945 Yalta Konferansı'nda verdiği sözü tutmuş ve ABD'nin Hiroşima'ya atom bombası atmasının hemen ardından Japonya'ya savaş ilan etmiştir. İkinci atom bombasının Nagazaki'ye atıldığı gün ise, Japonya İmparatorluğu'nun elinde olan Manchurya bölgesi, Kore, Sahalin ve Kuril adalarını hızla işgal etmiştir. Sovyetlerin yapmış olduğu bu işgal, II. Dünya Savaşı'nın bitirilmesini ve bu esnada Çin ve Kore'de komünist rejimlerin kurulmasını amaçlamaktaydı. Sovyetler Birliği'nin Kuzey Asya'daki işgali hem Çin'de, hem de Kuzey Kore'de komünist rejimlerin kurulmasına olanak vermiş, Soğuk Savaş'ın başlamasıyla Güney Kore'yi ilhak etmek isteyen Kuzey Kore'nin saldırısı Kore Savaşı'na yol açmıştır. Sovyetler Birliği Çin'de işgal ettiği toprakları 1955 yılında Çin'e devretmiştir. Ancak, bugüne kadar Kuril adaları olarak tanımladığı bölgeyi Japonya'ya geri vermemiş olduğundan, iki ülke arasında 1952'de diplomatik ilişkiler kurulmuş olsa da, halen II. Dünya Savaşı'nı bitiren bir barış anlaşması imzalanmamıştır. Bugün, Japonya'nın Rusya Federasyonu ile bir barış anlaşması yapmamış olması, Japon dış politikasının başlıca sorunlarından biridir. Özellikle Sovyetler Birliği'nin yıkılmasından sonra tekrar gündeme gelen barış anlaşması, son zamanlarda Putin ve Abe arasında da gündem maddesi olmuştur. Aralık 2016'da, Putin'in Japonya ziyareti sırasında, Japonya'nın "Kuzey Bölgeleri" olarak tanımladığı dört adadan müteşekkil olan Kuril takım adalarının etrafında ortak ekonomik faaliyetler yapılmasına karar verilmiştir. Japonya ve Rusya'nın ekonomik ilişkileri diplomatik anlaşmaları gereği devam ediyorsa da, Kuril adaları sorunu Japon-Rus ilişkilerinin büyümesine engel teşkil etmektedir (Japan Ministry of Foreign Affairs, 2017: 148-158).

9. Japon Jeostratejisinde Orta Asya - İç Asya Türki/Müslüman Halkların Mücadelesinin Desteklenmesi

Japonya, Rusya ve Çin'e karşı 19. yüzyıldan beri resmi dış politikasına paralel bir jeostratejik politika içinde hareket etmiş, bu büyük imparatorluklarda yaşayan Türki ve Müslüman azınlık halklarının muhalefet hareketlerine kimi zaman açıktan, kimi zaman da örtük şekilde destek vermiştir. II. Dünya Savaşı'ndan sonraki Soğuk Savaş döneminde bu tür emperyal stratejileri aktif şekilde kullanmayan Japonya, Soğuk Savaş'ın bitişi ve Sovyetler Birliği'nin yıkılışıyla birlikte, belli ölçüde tekrar Türki ve

Müslüman azınlıkların hak arayışlarıyla ilgilenmeye başlamıştır. Japonya, Rusya'nın Kırım'ı ilhak etmesi gibi yayılmacı hamlelerini ve Çin ile askeri işbirliğini de yakından takip etmektedir. Japonya, dış politikasında önemli yer tutan Orta Asya toplumlarının refah ve özgürlüğünü destekleyerek, Rusya'nın hegemonik etkisini kısıtlamaya çalışmaktadır. Nitekim, Japon İmparatorluğu yetkilileri II. Dünya Savaşı'ndan önce Rusya'dan kaçan Tatar ve Başkurt sığınmacılarına 1920'lerde siyasi iltica hakkı vermiş, Asya'daki Müslüman nüfusa Japonya'nın İslam dünyasının dostu olduğu mesajını yollamıştır.

Bugün de, geçmişe göre daha belirsiz olsa da, Japon jeostratejik düşüncesi, Rusya ile geleneksel olarak sorunları olan Kafkasya, Orta Asya ve İç Asya bölgelerinin yerel halkları ile yakın siyasi, ekonomik ve kültürel ilişkiler kurulmasını ister ve onların Rusya'ya karşı duruşlarına destek verilmesi gerektiğini öne sürer. Japonya, Çin Halk Cumhuriyeti'ne karşı bir tutumla, sürgündeki Uygur hükümetine ve Almanya'da kurulan Dünya Uygur Kongresi'ne de açıktan destek vermektedir (Esenbel, 2004: 1141-1170; Radio Free Europe, 2012).

10. Japon Dış Politikasının Üç Temel Direği

1) Japonya-ABD İttifakı, iki ülke arasında paylaşılan değerler ve stratejik menfaatler üzerine inşa edilmiştir. Japon diplomasisi ve güvenliğinin temel direği olan bu ittifakın daha da güçlendirilmesi çok önemlidir.

2) Komşu ülkeler olan Çin, Güney Kore, ASEAN ve Orta Asya ülkeleriyle yakın ve olumlu ilişkiler için gayret sarfedilmesi hedeflenmektedir.

3) Ekonomik diplomasiyi güçlendirerek, Japon ekonomisinin büyümesi amaçlanmaktadır.

10.1. Japonya-ABD İttifakının Güçlendirilmesi

İkinci Dünya Savaşı'nda düşman olarak savaşan Japonya ve ABD, Soğuk Savaş döneminde yakın dost ve müttefik olmuşlar, Japonya-ABD ittifakını kurmuşlardır. Bu ittifak, Japonya'nın askeri savunmasının garantisi olup, ortak değerler ve stratejik menfaatler üzerine kurulmuştur. Japonya için ABD'nin Asya kıtasındaki mevcudiyeti, bölgenin ve dünyanın refah ve istikrarına katkıda bulunmaktadır. İki ülke arasında imzalanan Japonya-ABD Savunma İşbirliği Kılavuzu, ikili ittifakın caydırıcı karşılık verebilme kapasitesini artırmıştır. Japonya Dışişleri Bakanlığı'nın raporlarında Japonya-ABD Güvenlik İttifakına verilen önem, bu ittifakın "Ümit İttifakı" (Alliance of Hope) olarak tanımlanmış olmasında da görülmektedir.

Japonya-ABD İttifakı, Hindistan ve Avusturalya ile birleşerek, Hint-Pasifik Okyanusu işbirliğini kurmaktadır. Hint-Pasifik Okyanusu'nun kapsadığı bölgelerde bulunan bu dört ülke, demokrasi, bireysel hürriyetler ve hukuk kuralları içinde hareket etme gibi değerler etrafında toplanmışlar, ekonomik işbirliği ile askeri işbirliğini birleştirmeyi hedeflemişlerdir. Başbakan Abe'nin deyimiyle bu yeni oluşum, Asya'nın güney ve doğusunda Asya Demokratik Güvenlik Karo'sunu (Asian Democratic Security Diamond) oluşturmaktadır.

Bu ittifak girişimi, her ne kadar açıkça söylenmese de, Çin'in son dönemde denizler üzerinde hak iddia etmek ve askeri yatırımlarını artırmak gibi hamlelerine karşı bir denetleme mekanizması olmayı amaçlamaktadır. Bu çerçevede, Japonya ve Hindistan'ın ekonomik ve savunma ilişkilerine baktığımızda bir dizi anlaşma göze çarpmaktadır: 2012 tarihli Japonya-Hindistan Nükleer Enerjinin Barışçıl Kullanımı

İşbirliği Anlaşması, hızlı tren yolu anlaşması, 2015 yılındaki Savunma Ekipmanı & Teknoloji Transferi Anlaşması ve 2015 tarihli Gizli Askeri Bilgilerin Korunması için Güvenlik Önlemleri Anlaşması.

Japonya Deniz Savunma Gücü, ABD donanması ve Hint donanması ile ortak şekilde, yıllık Malabar deniz tatbikatlarına da katılmaktadır. Ayrıca 2018 yılında, Hindistan donanması için Japon ShinMaywa US-2 deniz üstü kurtarma uçaklarının satış anlaşması yapılmıştır.

Japonya, bilhassa Güney Doğu Asya ASEAN ülkelerinin ortak refahını, Doğu Asya ve Güney Doğu Asya'nın bölgesel entegrasyonunu ve terörizme karşı güvenlik işbirliğini önemsemektedir. Örneğin Tayvan, karşılıklı ekonomik ilişkiler ve ikili serbest ticaret anlaşmasıyla Japonya'nın Asya'da desteklediği önemli bir ortağıdır.

Japonya; İngiltere, Fransa, Almanya ve İtalya ile de güvenlik ve savunma işbirliklerini artırmayı amaçlamaktadır. Başbakan Abe'nin "Abenomics" olarak tanımlanan vizyonu doğrultusunda, Japonya-AB Ekonomik Ortaklık Anlaşması 17 Temmuz 2018'de imzalanmıştır ve Japon ekonomisinin dünya ticareti ile yakın ilişkilerini artırmayı amaçlamaktadır.

10.2. Doğu Asya Ülkeleri ile İlişkilerin Artırılması

Japonya'ya göre Çin ile ilişkiler, Japonya'nın en önemli ikili ilişkilerinden biri olarak karşılıklı faydalar ve ortak stratejik menfaatler gözetilerek yapılandırılmıştır. Japonya, Çin ile ilişkilerinin kurulduğu 1970'li yıllardan itibaren Çin ekonomisine sağladığı teknoloji transferi ve sermaye yatırımı ile Çin ekonomisinin gelişmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Bugün Japonya'nın Çin ile yürütmekte olduğu ticaret ABD ile eşdeğer ağırlığa ulaşmıştır. Japonya Dışişleri Bakanlığı, Çin gemilerinin Japon kara sularına ve Şenkaku adalarına zaman zaman sınır tecavüzünde bulunmasına da sakin bir şekilde karşılık verildiğini belirtmektedir. Bu bakımdan, Japonya'nın genel stratejisi, Çin ile yaşanan sorunları doğrudan çatışmaya dönüştürmemek; Çin'in Tek Kuşak projesi kapsamında yatırım yaptığı Orta Asya ülkelerinde onunla rekabet etmek; Hindistan, ASEAN ülkeleri, Avusturalya, ABD ve AB ülkeleri ile çeşitli düzeylerde yakın işbirlikleri kurarak Çin'i çevresel şekilde denetim altına almaktır.

Kore Cumhuriyeti (Güney Kore), Japonya açısından ortak stratejik menfaatlere sahip olduğu en önemli komşu ülkedir. Japonya, Güney Kore ile ilişkilerin iyileştirilmesi, iki ülke arasındaki karşılıklı güvenin güçlendirilmesi, II. Dünya Savaşı'ndan kaynaklanan mevcut sıkıntıların –örneğin Comfort Women (Japon ordusu için cinsel hizmete zorlanan Koreli kadınlar) sorunu, Dokdo veya Takeshima adası üzerindeki hakimiyet meselesi- çözülmesi ve Doğu Asya'nın güvenliğinin sağlanması için Kore ile işbirliği içinde çalışmak istemektedir. Karşılıklı ticaret rakamlarına baktığımızda da 2016 yılında iki ülkenin toplam ticaret hacminin 7.7 trilyon Yen olduğu görülmektedir. Bu bakımdan Güney Kore, Japonya'nın en önemli üçüncü ticari ortağıdır.

Soğuk Savaş'ın bitmesiyle birlikte, Kore açısından Japonya giderek önemini kaybetmiş, Çin ise önem kazanmıştır. Ancak, son yıllarda, Kore ve Japonya arasındaki ilişkilerin, Çin'in içinden geçtiği ekonomik yavaşlama ve Doğu Asya bölgesindeki istikrar arayışı neticesinde yeniden gelişmesi beklenmektedir. İki ülke arasında demokrasi gibi ortak değerlerin yanı sıra, yaşanan nüfus sorunları gibi ortak sorunlar da bulunmaktadır (Mukoyama, 2016).

Japonya, Kuzey Kore'nin nükleer silah testlerini ve balistik füze denemelerini yüksek düzeyde bir tehdit olarak tanımlamakta ve kesinlikle kabul edilemez görmektedir. Japon devletinin resmi görüşüne göre Kuzey Kore, 1977-1983 yılları arasında 17 tane Japon vatandaşını kaçırmıştır. Başbakan Koizumi'nin

2002 yılında Kuzey Kore ile imzaladığı Pyonyang Deklarasyonu’nun ardından iki ülke arasında bu konuya ilişkin görüşmeler başlamış ve Kuzey Kore 13 kişinin kaçırıldığını kabul ederek birkaç kişinin geri dönmesine izin vermiştir. Ancak Japonya için bu sorun henüz çözümlenmemiştir.

10.3. Ekonomik Diplomasinin Teşviki ile Japon Ekonomisinin Büyümesinin Sağlanması

II. Dünya Savaşı’ndan sonra tercihini “Ekonomik Dünya Gücü” olmak yolunda yapan ve serbest ticareti destekleyen Japonya; WTO, APEC ve OECD gibi ekonomik düzenin devamlılığını sağlayan kuruluşları desteklemektedir. Japonya, son yılların korumacı politikalarını kaygıyla karşılamakta, çeşitli serbest ticaret bölgesi anlaşmaları ile sahip olduğu ithalat ve ihracat pazarlarını geliştirmeyi amaçlamaktadır.

Japonya’nın ekonomi diplomasinin bir başka boyutu ise dünya ekonomisine büyük çapta doğrudan yatırım yapmasıdır. 2000’li yıllardan itibaren Japon yatırımları özellikle Asya’da Çin yatırımları ile rekabet ederek artmaktadır (Cassanova, 2018). JETRO’nun 2017 raporuna göre, 2016 yılında Japonya’nın toplam yurtdışı yatırımları 160 milyar doları bulmuştur. En büyük pay ise 34 milyar dolar ile (%30) ABD’ye yapılan yatırımlardır. Çin ekonomisine 1978’den beri yatırım yapan Japonya, bu ülkeye son zamanlarda yılda ortalama 8-10 milyar dolar civarında yatırım yaparken, Güney Doğu Asya bölgesindeki ASEAN ülkelerine 2015 yılından itibaren yılda 20 milyar dolar yatırım yapmış ve böylece yatırım meblağını iki misline çıkartmıştır. Japonya, İngiltere’ye de yılda 10 milyar dolar civarında yatırım yapmaktadır (Jetro, 2017).

10.3.1. Trans-Pasifik Ortaklık Anlaşması (TPP) ve Trans-Pasifik Ortaklığı için Kapsamlı ve Aşamalı Anlaşma (TPP-11)

Japonya, ABD ve Avustralya’nın girişimiyle, Pasifik Okyanusu’nda sahili bulunan ülkeler arasında müzakereler başlamış; 6 Ekim 2015’te Avustralya, Brunei Sultanlığı, Kanada, Şili, Japonya, Malezya, Meksika, Peru, Yeni Zelanda, Singapur, ABD ve Vietnam arasında dünya ekonomisinin %40’ına sahip bölgenin kendi içinde serbest ticaretini teşvik edecek olan Trans-Pasifik Ortaklık Anlaşması imzalanmıştır. Ne var ki 2017 yılında seçilen ABD Başkanı Donald Trump, ABD’yi TPP anlaşmasından geri çekmiştir. Bunun üzerine Japonya ve Avustralya’nın kuvvetli desteği ile ABD dışında kalan 11 ülke 8 Mart 2018’de Şili’de anlaşmayı revize etmiş ve Trans-Pasifik Ortaklığı için Kapsamlı ve Aşamalı Anlaşma (TPP-11) başlıklı anlaşmayı imzalamışlardır. ABD’nin ileride tekrar katılmasına da açık kapı bırakan anlaşma, henüz üye ülkeler tarafından onaylanmamış olmasına rağmen Japon dış politikası için önemli görülmektedir (Goodman, 2018).

10.3.2. Bölgesel ve Bölgeler-Arası Serbest Ticaret Anlaşmaları

Japonya- AB Ortaklık Anlaşması

Japonya’nın bölgeler-arası serbest ekonomik işbirliği ve ticaret ortaklığı anlaşmaları içinde en önem verdiği anlaşma, AB ülkeleri ile imzalanan serbest ticaret anlaşmasıdır. Japonya ve AB, 17 Temmuz 2018’de Başbakan Abe’nin “Abenomics” olarak anılan stratejisinin temeli olarak görülen Japonya- AB

Ortaklık Anlaşması'nı imzalamıştır. Anlaşmanın Avrupa Parlamentosu ve Japon Diet'inde onaylanmasından sonra 2019'da yürürlüğe girmesi beklenmektedir. Bu anlaşma, Japon ve AB ticaret pazarlarındaki gümrük vergilerinin çoğunu kaldırarak, dünya ekonomisinin %30, dünya ticaret hasılatının ise %40'ını kapsayacak büyük bir pazar yaratacaktır. Japonya Dışişleri Bakanlığı'nın öngörüsüne göre bu pazar, 21. yüzyılda serbest ticaretin ve adil kurların işlediği örnek bir model olacaktır. Otomotiv sanayi ürünlerini, kimyasal ürünleri, tarım ürünlerini ve elektronik malları kapsayan bu anlaşmanın, Japonya gayri safi yurtiçi hasılasını yılda %1 oranında (5 trilyon Yen) artırarak, 290,000 kişiye iş sağlaması beklenmektedir (Japan Ministry of Foreign Affairs, 2018a).

Japonya-Çin-Güney Kore Serbest Ticaret Anlaşması (Japan Ministry of Foreign Affairs, 2018b) ve Bölgesel Kapsamlı Ekonomik Ortaklık (ASEAN, 2016) gibi bölgesel serbest ticaret anlaşmaları ise henüz müzakere halindedir.

C. Güney Kore'nin 21. Yüzyıldaki Jeopolitik Vizyonu ve Dış Politikası

1. Güney Kore'nin Tarihsel Gelişimi

Bugün, Güney Kore olarak tanımlanan Kore Cumhuriyeti 1980'lerden itibaren hızlanan bir kalkınma performansı göstermiş ve dünya ekonomisinde gelişmiş ülkelerin arasına girmeyi başarmıştır. Kore, 51 milyon civarında yüksek eğitimli nüfusu ve ileri teknoloji üretimi sayesinde hızla gelişmiştir. 2018 verilerine göre gayri safi yurtiçi hasılası 2,1 trilyon dolar, kişi başına düşen geliri ise 35,000 dolardır (Bertelsmann Stiftung's Transformation Index, 2018).

Doğu Asya'da, Çin merkezli bölge uygarlığının içerisinde gelişim gösteren Kore yarımadası, Konfüçyüsçü ve Budist düşüncenin merkezi olan Japonya'nın 6. yüzyıldan itibaren bölge uygarlığına dahil olmasında kritik bir arabulucu rolü oynamıştır. Kore yarımadası bazen üç, bazen iki ayrı krallık tarafından yönetilmiş, en son hanedan olan Joseon hanedanı (1392-1910) döneminde ise bir bütün olarak yönetilmiştir. Kore dilinin kendi özgün yazı dilinin oluşmasıyla birlikte, Çin uygarlığından farklı, müstakil bir Kore kültürü göze çarpmaya başlamıştır. Kore her zaman bağımsız bir devlet olmasına rağmen Çin İmparatorluğu'nun güçlü olduğu dönemlerde ona biat ederek Çin'in nüfuzunu kabul etmiştir. 19. yüzyıla kadar içe kapalı geleneksel bir krallık olan Kore, Batı Avrupalı emperyalist güçlerin, Asya'da egemenlik kurmak isteyen Meiji Japonyasının, Rusya İmparatorluğu'nun ve Çin'deki Qing hanedanının çekişmeli rekabeti altında kalmıştır. Modern Japonya ve Çin arasında patlak veren 1895 Çin-Japon Savaşı'nda savaşı kazanan ülke olan Japonya, Çin'in Kore üzerindeki geleneksel nüfuzunu engellemiş ve Kore'nin bağımsızlığını kabul ettirmiştir. Ancak, 1897-1910 yılları arasında kısa bir dönem Kore İmparatorluğu adı altında hüküm süren bağımsız krallık, 1910 yılında bu defa Japonya tarafından ilhak edilmiştir.

Bağımsızlığını kaybeden Kore, Japonya'nın kolonyal yönetimi altında sert ve acımasız bir muameleye tabi olsa da, aynı zamanda Japonya'nın etkisinde kurumsal ve ekonomik bir modernleşme sürecine girmiştir. Japon işgalini hiçbir zaman sindiremeyen Kore toplumu, 1 Mart 1919'da Woodrow Wilson'ın halkların kendilerini yönetme hakları ilkesinden feyz alarak Japon yönetimine karşı güçlü bir direniş hareketi başlatmıştır. Bu direniş, Japon yönetiminin binlerce insanı öldürmesi ile bastırılmıştır. Japon işgaline karşı gelişen Kore muhalefet hareketi, 1919-1945 yılları arasında Şanghay'da Geçici Kore Hükümeti'ni kurmuştur. Çin, Rusya, Fransa ve bazen ABD tarafından da desteklenen Geçici Kore Hükümeti, Japon işgaline karşı isyanlar çıkarıp, suikastler düzenleyerek savaşmıştır. II. Dünya Savaşı sırasında Japonya'ya karşı ABD istihbaratının da desteğini almıştır. Bugün, Güney Kore anayasası, Geçici Kore Hükümeti'ni kendi meşru temeli olarak tanımaktadır. II. Dünya Savaşı'ndan sonra Japonya'nın teslim olmasıyla Kore, kuzeyde Sovyetler Birliği ve Çin Halk Cumhuriyeti'nin desteklediği Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti'nin komünist rejimi ile güneyde ABD ve Batı Avrupa'nın desteklediği ve daha ziyade Japon yönetimiyle beraber çalışmış olan Korelilerin hakim olduğu Kore Cumhuriyeti olarak ikiye bölünmüştür. Kuzey Kore'de bugünkü devlet başkanı Kim Jong-un'un dedesi Kim İl-Sung iktidara gelmiş, Güney Kore'de ise en son kurulan geçici hükümetin başı olan Syngman Rhee ilk Cumhurbaşkanı olmuştur. Birleşmiş Milletler ise 38. paralel ile bölünen iki Kore'yi birleştirmekte başarısız olmuştur. 1950 yılında Kuzey Kore'nin 38. paraleli geçerek Güney Kore'ye saldırmasıyla patlak veren Kore Savaşı'nın sonunda tekrar 38. paralelde ateşkes sağlanmıştır. Soğuk Savaş'ın çatışma sınırlarından biri olan Kore yarımadasında iki ülke arasındaki savaş durumu halen devam etmektedir. Son yıllarda Kuzey Kore başkanı Kim Jong-un'un nükleer silah ve balistik füze üretimi ve denemelerinin dünya barışı ve özellikle

Doğu Asya’da ciddi bir tehlike arz ettiği düşünülmektedir. ABD, ambargo ve uyarılar ile Kuzey Kore’yi kontrol etmeye çalışmaktadır. Son zamanlarda Güney ve Kuzey Kore arasında tekrar bir diyalog uğraşısı başlamıştır.

Güney Kore, II. Dünya Savaşı’nın ardından, 60’lı ve 70’li yıllarda asker kökenli otokratik yönetimler altında iken Japonya’yı model alan bir modernleşme hareketine girişmiştir. 1987’den sonra Kore’nin demokratikleşmesi ve açık toplum haline gelmesinin de olumlu etkisiyle modernleşme politikaları meyve vermeye başlamış, Kore’nin yüksek eğitime verdiği önemle büyüyen vasıflı insan gücü, ABD ve Japonya’dan yapılan teknoloji transferi ile birleşmiştir. Bunun sonucunda Kore sanayi üretimi büyük ölçeklere ulaşmıştır. Bugün Kore, Vietnam, Çin, AB, Norveç, İsviçre, İzlanda, Lihtenştayn, ABD, Avustralya, Yeni Zelanda, Hindistan, Singapur, Asya Pasifik ülkeleri, Türkiye, Kolombiya, Şili ve Peru ile serbest ticaret yürütmektedir (International Trade Administration, 2018). Kore’nin serbest ticaret anlaşmalarını başarıyla yürüterek büyük bir kalkınma örneği teşkil etmesi, akademik açıdan da ilgi çekmektedir (Kriekhaus, 2018). Güney Kore’nin, 1910-1945 yılları arasında topraklarını ilhak eden Japonya ve Kore Savaşı sırasında Kuzey Kore’ye destek veren Rusya ile serbest ticaret anlaşması yapmamış olduğu bu noktada vurgulanmalıdır.

2. Güney Kore’nin Jeostratejik Öngörüsü

Güney Kore hükümetleri, geleneksel olarak, Japon kolonyal idaresinden kurtulduktan sonra iki Kore’nin tekrar birleşmesini bir onur meselesi olarak görmekteydiler. Ancak 1990’larda Güney Kore ekonomisinin büyümesi, ülkenin daha demokratik bir yönetime geçmesi ve eski nesillerin etkisinin azalması sonucu, Kore’lerin hemen birleşmesinin mümkün olmadığı ortak bir kanı olarak öne çıktı. Özellikle Soğuk Savaş’ın bitişinden sonra iki Almanya’nın birleşmesinin yarattığı sorunlar ve ekonomik yükler göz önüne alındığında, Kore’lerin birleşmesinin Güney’e ağır bir yük getireceğinden kaygı duyulmaktadır. Bugün, iki Kore’nin barışçıl bir ilişkiye geçmesi ve Kuzey Kore’deki şartların düzelmesi öncelikli görülmekte, birleşme meselesinin ise zamana bırakılması gerektiği düşünülmektedir.

Güney Kore, Kuzey Kore’nin askeri tehdidi karşısında, ABD ile yapılmış olan askeri anlaşmayı ülkenin güvenliğinin sağlanması için önemli bir anlaşma olarak görmekte ve “stratejik ittifak” olarak tanımlamaktadır. Hatırlatmak gerekir ki, ABD ve Güney Kore arasındaki askeri işbirliği, bölge dışında ABD’nin yer aldığı çatışma noktalarında da sürdürülmüş, ABD’nin Afganistan ve Irak askeri hareketlerine Kore’den de destek yollanmıştır.

Bununla birlikte, Çin - Güney Kore arasındaki ticaret hacmi, ABD - Güney Kore arasındaki ticaret hacmini aşmış; Çin, Kore’nin en büyük ticari ortağı olmuştur. Güney Kore, Rusya ile de ikili ilişkilerini geliştirmiş ve Güney Kore hükümetleri geçmişte “düşman” olarak gördüğü her iki ülkeyle de ilişkilerini “stratejik işbirliği ilişkileri” olarak tanımlamaya başlamıştır.

2008-2013 yılları arasında görev yapmış Cumhurbaşkanı Lee Myong-bak gibi bazı Güney Kore liderleri de, Kuzey Doğu Asya’nın güvenliği için Japonya, Çin ve Rusya gibi ülkelerin ileride katılmasıyla kurulacak olan bölgesel bir işbirliğinin önemli olduğunu düşünmüşlerdir (Sheen, 2009).

Güney Kore - ABD askeri anlaşması içinde Amerikan komuta yetkisinin zamanla Güney Kore’ye geçmesi gerektiği tartışma konularından biridir. Güney Kore’de 28,000 asker bulunan ABD, aynı zamanda Güney Kore’yi nükleer şemsiyesi altına almıştır. ABD’nin tavizsiz tutumuna karşı, zaman zaman Güney Kore hükümetlerinin Kuzey Kore ile yaptığı görüşmeler iki müttefik arasında görüş ayrılığı

yaratmaktadır. Kuzey Kore'ye halen en çok desteği veren Çin, Kuzey Kore'yi denetleyen bir rol oynamaktadır. Karşılığında ise, Güney Kore ve ABD'nin Sarı Deniz'de askeri tatbikat yapmasına karşı çıkmaktadır (Synder, 2012).

Son dönemlerde Güney Kore ve ABD arasındaki askeri ittifak içinde Kore'nin daha bağımsız hareket etmek istemesi ve iki Kore'nin birleşmesi konusu iki müttefik arasında bazı tartışmalara sebep olmaktadır. Bazı ABD'li kaynaklar, ABD'nin ciddi bir bütçe oluşturan askeri pozisyonunu Güney Kore'den çekerek iki Kore arasında arabuluculuk rolünü üstlenmesinin vakti geldiğini iddia etmektedir. Öte yandan, 1998 yılında patlak veren Asya krizi sırasında ABD, Güney Kore'ye 17 milyar dolar yardım borcu vermiş; Güney Kore bu borcu üç yıl içinde ancak geri ödeyebilmiştir. Bu hadise, Kore ve ABD ilişkilerinin sadece sıkı bir askeri birliktelikten ibaret olmadığını; ayrıca karşılıklı güvene dayandığını göstermektedir (Kang, 2004). Bugün, ABD ile serbest ticaret anlaşmalarından birini imzalayan Güney Kore'nin ikinci en büyük ticaret ortağı ABD olup; Güney Kore, ABD'nin 6. ticaret ortağı konumundadır.

3. Güney Kore - Çin Halk Cumhuriyeti İlişkileri

Güney Kore, Kore Savaşı'nda Kuzey Kore'yi destekleyen Çin'i, Soğuk Savaş yıllarında düşman olarak görmüş, Tayvan ile ise diplomatik ilişkilerini sürdürmüştür. Soğuk Savaş'ın bitmesiyle birlikte 1992 yılında Güney Kore ve Çin arasında diplomatik ilişkiler kurulmuş, ticari ve ekonomik ilişkiler hızla yükselmiştir. Bugün Çin, Kore'nin ABD ile eşdeğer hacimde ticaret ortağı haline gelmiştir. Ayrıca, Güney Kore, 1990'lardan itibaren Çin'e önemli ölçekte yatırım yapan ülkelerden biri olmuştur. Güney Kore için Çin, Kuzey Kore'nin nükleer silahlar geliştirme politikasını dizginleyebilmesi bakımından da önemlidir. Güney Kore dış politikası, yükselen Kore ekonomisi ışığında, Çin, Japonya ve ABD arasında arabulucu roller oynayabileceğini, bölgesel bir orta-güç devleti olarak bölgenin istikrarına katkı sunabileceğini öne sürmektedir. Çin ve Güney Kore, Kore'nin çok sayıdaki serbest ticaret anlaşmalarından birini imzalamıştır. Güney Kore, Çin ile eşit ortaklık, karşılıklı saygı ve işbirliği içinde hareket edilmesini istemektedir ve Çin Halk Cumhuriyeti ile olan ilişkilerini son zamanlarda "stratejik işbirliği" olarak tanımlamaktadır.

4. Güney Kore - Rusya İlişkileri

Güney Kore, Sovyetler Birliği'ni, Kore Savaşı sırasında Kuzey Kore'ye askeri ve maddi destek sağladığı için düşman addedmiştir. Soğuk Savaş'ın bitmesiyle birlikte iki ülke arasında 1990 yılında resmi diplomatik ilişkiler kurulmuştur. Ancak Kore kamuoyu ve hükümetlerinde, Rusya'ya karşı kuşku ve olumsuz görüşler devam etmektedir. Eski öğrenci aktivisti ve insan hakları avukatı olan Güney Kore Cumhurbaşkanı Moon Jae-in, 2017'de seçildikten sonra Kuzey Kore ile dostane ilişkiler kurmanın Kuzey Kore'nin tehditkar tutumunu azaltacağını düşünmüştür. Bu bağlamda Moon Jae-in, Rusya ile "Yeni Kuzey Politikası" adı altında yakınlaşma politikaları yürütmeye başlamıştır. Nitekim, 2018'de başlayan Güney ve Kuzey Kore yakınlaşmasına, Rusya- Güney Kore arasındaki ekonomik ilişkilerin geliştirilmesinin de olumlu etki yapacağı düşünülmektedir (Stanley, 2018).

Seçilmesinden sonra 2017 Eylül ayında Putin ile Vladivostok Ekonomi Forumu'nda buluşan Moon Jae-in, iki ülke arasında "Dokuz Köprü" olarak adlandırılan işbirliği alanlarına dayalı bir ticaret anlaşması yapılabileceğini ifade etmiştir. Rusya ve Güney Kore, Rusya'nın doğu bölgesine altyapı yatırımları ve

teknolojik yardım sağlamayı görmüşlerdir. Şu anda; doğal gaz, demiryolu, tarım ve balıkçılık, liman, Kuzey Kutup deniz taşımacılığı ve istihdam konularında da işbirliği görüşmeleri sürmektedir (Stanley, 2018).

Öte yandan, Rusya'nın Soğuk Savaş'ın bitiminden hemen sonraki yıllarda zayıf konuma düşmesi, NATO'nun Baltık bölgesi ülkeleri ve Doğu Avrupa'ya yayılması, Rusya'nın Çeçenistan karışıklığını bastıramaması, Sırbistan'ın bombalanmasına karşı bir şey yapamaması, Clinton döneminde ABD'nin Ulusal Füze Savunma Programı ile silahlanma yarışını tekrar başlatması ve yakın tarihte ABD ve AB'nin Ukrayna'yı da nüfuzları altına alma çabaları göz önüne alındığında, Rusya'nın Avrasyacı bir strateji yürüterek kayıplarını telafi etmeye çalışacağı beklenmektedir. Putin açısından, ABD'nin askeri hakimiyeti altına aldığı Doğu Asya'da, Kuzey Kore'nin yanı sıra Güney Kore ile de iyi ilişkiler geliştirmek isabetli bir hamle olacaktır (Park, Tan ve Govindasamy, 2013).

D. Orta Vadede Doğu Asya

1. Uluslararası Düzenin Orta Vadede Değişimi:

Ülkelerde gittikçe korumacı ve içe dönük ekonomik yaklaşımların güçlenmesi, dünya tedarik zincirleri ve finans sistemlerinin gelişmesine zarar vermektedir. Bu eğilimler, liberal ekonomiyi ve II. Dünya Savaşı'ndan sonra kurulan uluslararası ekonomik düzeni olumsuz şekilde etkilemektedir. Bununla birlikte, zengin ve yoksul kesimler arasındaki uçurumun gittikçe büyümesi; küresel ısınma; özellikle kent nüfuslarının su, yiyecek ve sağlık koşullarındaki kötüleşme, 2016 itibarıyla tüm dünyada 65 milyona ulaşmış sığınmacı nüfus ve Güney-Kuzey ülkeleri arasındaki ekonomik eşitsizlik de geleceğe ilişkin olumlu öngörülerde bulunmayı zorlaştırmaktadır.

ABD ve Avrupa siyasetindeki gelişmeler; ABD Başkanı Donald Trump'ın "Amerika'yı yine büyük ve birinci yapma" tutumu ve İngiltere'nin Brexit politikası da geleceğe ilişkin belirsizliği artırmaktadır.

2. Doğu Asya Güvenliğinin Gittikçe Artan Sorunları

2.1. Çin'in Artan Askeri Gücü

Çin'nin, ekonomik olarak büyüdükçe daha çok askeri yatırım yapması, bu yatırımın şeffaf olmayan bir tutum içinde 1989 yılından itibaren her yıl iki haneli oranlarda artışı ve Doğu Asya'daki statükoyu tek taraflı olarak değiştirme çabası endişe yaratmaktadır.

Japonya'nın komşu ülkeleri olan Çin Halk Cumhuriyeti ve Güney Kore ile geliştirdiği yakın ekonomik, sosyal ve kültürel ilişkileri zaman içinde çok önemli bir hale gelmiştir. Ancak, geçmişteki Japon emperyalizminin gerek Çin'de, gerekse Güney Kore'de bıraktığı olumsuz hatıralar bu ilişkilerde pürüz yaratmaktadır.

Bununla birlikte, Çin'nin Doğu Çin Denizi ve Güney Çin Denizi'ndeki hamleleri, Japonya başta olmak üzere Filipinler ve Vietnam gibi ülkelerin deniz sahalarına tecavüz olarak görülmekte (Japonya ile Şenkaku adaları tartışması gibi) ve küçük kayalık adalar üzerinde hak iddia etme girişimleri Japon-Çin ilişkilerinde ve Doğu Asya'da ciddi siyasi pürüzler yaratmaktadır. Benzer şekilde, Güney Çin Denizi'nde Filipinler'e yakın olan ve hem balıkçılık, hem de önemli petrol ve doğal gaz kaynaklarına sahip olması bakımından önem taşıyan Spatly Adaları üzerinde Çin, Tayvan, Vietnam ve Filipinler aynı anda hak iddia etmekte olup, Filipinler'in iddialarına Japonya destek vermektedir.

Japonya'ya göre Çin, uluslararası hukuk kurallarını dikkate almadan, tek taraflı biçimde Doğu Asya ve Güney Doğu Asya'da kurulan mevcut düzene ve ABD kaynaklı ikili anlaşmalar ile kurulmuş olan güvenlik sistemine meydan okumakta ve bölgesel istikrar açısından tehlike yaratmaktadır.

2.2. Kuzey Kore Tehdidi:

Japonya Dışişleri Bakanlığı'nın açıkladığı resmi görüşe göre, son yıllarda Kuzey Kore'nin nükleer silah ve balistik füze teknolojilerini geliştirmesi, iki nükleer silah ve yirmiden fazla balistik füze denemesinde bulunması Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi kararlarını ihlal etmekte olup, Kuzey Doğu Asya'nın ve özellikle Japonya'nın barış ve güvenliğini ciddi bir şekilde tehdit etmektedir. Japonya ayrıca,

1970'li ve 1980'li yıllarda Kuzey Kore ajanlarının bazı Japon vatandaşlarını kaçırmaları sebebiyle Kuzey Kore ile ihtilaf halindedir ve bu sorunun halen tatmin edici bir çözüme ulaşmadığını düşünmektedir.

E. Sonuç

ABD açısından Japonya ve Güney Kore, hem siyasi ve askeri, hem de ekonomik bakımlardan kilit önem taşımaya devam edecektir. Japonya ve Güney Kore açısından ise, ulaştıkları ileri toplumsal düzeyi, hukuk devleti olma niteliklerini ve demokratik kurumlarını koruyup geliştirmek; siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan ABD merkezli bir Batı dünyası içinde yer almaya devam etmek önceliklidir.

Öte yandan, bu iki ülke, bugünün değişen dünyası içinde Rusya ve Çin ile de sürdürülebilir ilişkiler kurmaları gerektiğinin farkındadır. Ancak, Doğu Asya’da, deniz sınırları tartışılan ve henüz çözümlenmemiş olan küçük ada ve kayalıklar sorunu, Çin ve Japonya, Japonya ve Güney Kore, Japonya ve Rusya, Çin ve Filipinler ile Çin ve Vietnam arasında zaman zaman gerilim yaratmakta; bölgenin, yakın olmasa bile uzak gelecekte çatışma potansiyeline sahip olduğunu düşündürmektedir. Nükleer silah sahibi Kuzey Kore’nin nükleer silah ve füze denemeleri göz önüne alınacak olursa, bu saldırgan davranışların dünya istikrarını bozabilecek ölçüde ciddi bir tehlike arzettiği aşikardır. Ancak, Doğu Asya bölgesinde bulunan ülkelerin aralarındaki rejim farklılıklarına rağmen (Japonya, meşruti bir demokrasi; Çin, komünist tek parti rejimi; Güney Kore, demokratik başkanlık rejimi; Malezya, anayasal parlamenter sultanlık sistemi; Endonezya, İslam cumhuriyeti gibi) çeşitli düzeylerde başarıyla sürdürdükleri işbirlikleri sayesinde bölge, Rusya ve ABD’nin Orta Doğu’da görüldüğü gibi yerel vekil savaşçılarıyla varoldukları bir rekabet alanına dönüşmemektedir. Bölge, ekonomik, teknolojik ve güvenlik işbirlikleri kümesiyle kendi düzenini korumaktadır. Bunun bir sebebi, Japonya ve Güney Kore gibi siyasi istikrarını kazanmış gelişmiş ülkelerin bölgedeki etkin konumlarıdır. İkinci sebebi ise, Japonya ve Güney Kore’nin, Güney Doğu Asya’daki istikrarı korumak için ASEAN ülkeleri, Avustralya ve Yeni Zelanda gibi Asya-Pasifik ülkeleri ile de sıkı işbirlikleri kurmuş olmalarıdır.

Japonya ve Güney Kore’nin ikili ilişkilerinde geçmişten gelen tartışmalar ve güven eksikliği bir sorun teşkil etse de, küresel gelişmelerin ışığı altında Rusya ve Çin’i zımnen hasım olarak değerlendirdikleri aşikardır. Japonya, Çin’i doğrudan tehdit olarak görmekte iken; Güney Kore, Rusya’ya karşı kuşku beslemektedir.

Japonya ve Güney Kore, bölgedeki diğer ülkeler gibi, ABD merkezli ikili ilişkiler yoluyla Rusya ve Çin’e karşı bir dizi ittifak kurarak, bu iki gücün denetim altında tutulmasını sağlamaktadır. Öte yandan, Japonya ve Güney Kore, ekonomik ve teknolojik üstünlüklerini kullanarak Rusya ve Çin ile bir nevi denge politikası yürütmektedir. Çin’in bölgedeki hızlı yükselişi göz önüne alınırsa, Japonya’nın ABD savunma gücü ile ittifakını daha da güçlendirmek isteyeceği açıktır.

Japonya’nın halen mevcut olan pasifist anayasasının 9. Maddesi ile savaş için askeri güç bulundurması tamamen yasaklanmıştır ve bu maddenin değişmesi kısa vadede mümkün görünmemektedir. Ancak, Başbakan Abe hükümetinin, Kore Savaşı sırasında ABD’nin de desteği ile kurulmuş olan ve “jandarma” statüsünde bulunan Japon Savunma Gücü’nü çok daha etkin bir şekilde kullanmaya başladığı gözlenmektedir. Japonya, sahip olduğu teknolojiyle askeri sanayisini geliştirmeye başlamış olup, ABD ile daha etkin bir askeri işbirliği kurmak için de çaba göstermektedir.

Son yıllarda Japonya, ortak siyasi değerlere sahip rejimlerin içinde bulunduğu, ekonomi ve güvenlik odaklı bir “işbirliği kuşağı” için çalışmaktadır. Japonya, ABD ile kurmuş olduğu ittifakı temel alarak, Çin’e karşı, Güney Kore, Avustralya, ASEAN, Hindistan ve hatta İngiltere’yi de bağlayan ve Güney’den uzanan bir Avrasya kuşağı öngörmektedir. Japonya bu projede yakın gelecekte Türkiye’nin de yer almasını istemektedir.

Kaynakça

- ASEAN. (2016). Regional Comprehensive Economic Partnership. Eriřim: 4 Ekim 2018, http://asean.org/?static_post=rcep-regional-comprehensive-economic-partnership
- Bertelsmann Stiftung's Transformation Index. (2018). South Korea Country Report. Eriřim: 4 Ekim 2018, <https://www.bti-project.org/en/reports/country-reports/detail/itc/kor/>
- Brook, T. V. (5 Haziran 2018). Pentagon bases about 28,000 U.S. troops in South Korea. *USA Today*. Eriřim: 2 Ekim 2018, <https://www.usatoday.com/story/news/politics/2018/06/05/u-s-bases-28-000-troops-south-korea-summit-june-12/671126002/>
- Cassanova, C. (23 Ocak 2018). Japan outstrips China in investment in Asia. *Brink Asia*. Eriřim 4 Ekim 2018, <https://www.brinknews.com/asia/japan-outstrips-china-in-investment-in-asia>. 23 Eylul/2018.)
- Dadabaev, T. (2015). *Japan in Central Asia strategies, initiatives and neighboring powers*. New York: Palgrave Macmillan.
- Esenbel, S. (2004). Japan's global claims to Asia and the world of Islam: Transnational nationalism and world powers, 1900–1945, *American Historical Review*, 109, 1141-1170.
- Goodman, M. P. (8 Mart 2018). From TPP to CPTPP. *Center for Strategic and International Studies*. Eriřim 4 Ekim 2018, <https://www.csis.org/analysis/tpp-cptpp>. 21/Eylul/2018
- International Trade Administration. (6 Eylul 2018). Korea - Trade Agreements. Eriřim: 4 Ekim 2018, <https://www.export.gov/article?id=Korea-Trade-Agreements>.)
- Japan Ministry of Foreign Affairs. (2017). *Diplomatic bluebook 2017*. Eriřim: 3 Ekim 2018, https://www.mofa.go.jp/fp/pp/page22e_000817.html
- Japan Ministry of Foreign Affairs. (2018a). Japan-EU Partnership Agreement. Eriřim: 4 Ekim 2018, https://www.mofa.go.jp/policy/economy/page6e_000013.html. 24/Eylul/2018.)
- Japan Ministry of Foreign Affairs. (2018b). Japan-China-ROK Free Trade Agreement. Eriřim: 4 Ekim 2018, https://www.mofa.go.jp/ecm/ep/page23e_000337html
- Japan Times. (27 Ekim 2015). Abe says Japan can reap ¥3 trillion in Central Asia projects. Eriřim: 3 Ekim 2018, <https://www.japantimes.co.jp/news/2015/10/27/national/politics-diplomacy/abe-vows-support-kazakhstans-plan-introduce-nuclear-power/#.W7SHYPloSpo>
- Jetro. (2017). Jetro global trade and investment report 2017: Global economy reaching turning point. Eriřim: 4 Ekim 2018, <https://www.jetro.go.jp/en/news/releases/2017/>.
- Kang, S. (2004). The future of Korea-U.S. relations: Moving towards a twilight divorce. *Korean Review of International Studies*, 7, 59-67.
- Kriekhaus, J. (2018). *Geopolitical economy: The South Korean free trade agreements strategy*. Ann Arbor: University of Michigan.
- Mukoyama, H. (2016). Can Japan and South Korea build a new economic relationship? *Pacific Business and Industries*, 59, 1-13.

- Observation of Economic Complexity. (2017). Japan import export statistics. Eriřim: 3 Ekim 2018, <https://atlas.media.mit.edu/en/profile/country/jpn/>
- Park, C. K., Tan, E., & Govindasamy, G. (2013). The revival of Russia's role on the Korean Peninsula, *Asian Perspective*, 37, 125-147.
- Radio Free Europe. (2012). Uyghur conference sparks Japan-China row. Eriřim: 3 Ekim 2018, <http://www.uyghurcongress.org/en/?p=16129>.
- Roberts, K. (28 şubat 2018). Top 10 U.S. trade partners in 2017 can be broken into 3 tiers. *Forbes*. Eriřim: 2 Ekim 2018, <https://www.forbes.com/sites/kenroberts/2018/02/28/top-10-u-s-trade-partners-in-2017-can-be-broken-into-three-tiers/#44e83b40627e>
- Sheen, S. (2009). To be or not to be: South Korea's East Asia security strategy and the unification quandary, *The International Spectator*, 44, 41-58.
- Stanley, T. (24 Mayıs 2018). The growing Russia-South Korea partnership. *The Dipomat*. Eriřim tarihi: 4 Ekim 2018, (<https://thediplomat.com/2018/05/the-growing-russia-south-korea-partnership/>)
- Statistical Portal. (2017). Japan's foreign direct investment (FDI) in Asia in 2017 by country. Eriřim: 2 Ekim 2018, <https://www.statista.com/statistics/743197/japan-outward-fdi-to-asia-by-country/>.
- Synder, S. A. (2012). *The US-South Korea alliance*. Boulder: Lynne Rienner.

BOĞAZIÇI ÜNİVERSİTESİ-TÜSİAD DIŞ POLİTİKA FORUMU ARAŞTIRMA RAPORU

Boğaziçi Üniversitesi-TÜSİAD Dış Politika Forumu

Boğaziçi Üniversitesi
Kuzey Kampüs, Kuzey Otopark Binası
Kat: 1, No: 118, 34342 Bebek, İstanbul
Telefon ve Faks: (0212) 359 7156
E-posta: dpf@boun.edu.tr
Web: www.dispolitikaforumu.com

Boğaziçi University-TÜSİAD Foreign Policy Forum

Boğaziçi University
Kuzey Kampüs, Kuzey Otopark Binası
Kat: 1, No: 118, 34342 Bebek, İstanbul, TURKEY
Telephone and Fax: +90 212 359 7156
Email: dpf@boun.edu.tr
Web: www.dispolitikaforumu.com